

1927.1

ΤΙΤΛΟΣ **ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ. ΔΕΛΤΙΟ**

ΥΠΟΤΙΤΛΟΣ –

ΕΚΔΟΤΗΣ [Ηλ. Π. Βουτιερίδης]

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ [Ηλ. Π. Βουτιερίδης]

ΤΟΠΟΣ ΕΚΔΟΣΗΣ Αθήνα, Παπαρηγοπούλου 7

ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟ εφ. *Ακροπόλεως*

ΔΙΑΡΚΕΙΑ **15 Ιανουαρίου-1 Μαρτίου 1927**

ΜΕΓΕΘΟΣ Τεύχη 1-4, σ. 1-80

ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ 20x15 εκ., μονόστυλο

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΤΗΤΑ Δεκαπενθήμερο

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΣΗ Αρχαία μνημεία

ΤΙΜΗ ΤΕΥΧΟΥΣ –

ΣΥΝΔΡΟΜΗ Εσωτ.: Ετήσ.: Αθήνα: 200 δρχ.

Επαρχίες: 220 δρχ. Εξάμ.: 110

δρχ. Επαρχίες: 120 δρχ. Εξωτ.:

Ετήσ.: \$5, £1. Εξάμ.: \$2,5, £½

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΕΣ *ΕΛΙΑ, BEB, *Βιβλιοθήκη Περικλή Ηλ. Βουτιερίδη

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ Μιχ. Γ. Μπακογιάννης, «Βιβλιογραφικά περιοδικά του Μεσοπολέμου», στον τόμο: *Ο περιοδικός Τύπος στον Μεσοπόλεμο*, Εταιρεία Σπουδών Νεοελληνικού Πολιτισμού και Γενικής Παιδείας, 2001, σ. 25-43

Εκδότης - Διευθυντής: Στο περιοδικό οι ενδείξεις αυτές δεν υπάρχουν. Το όνομα του Ηλ. Βουτιερίδη αναγράφεται στον λογότυπο, πάνω από τον τίτλο.

Τιμή τεύχους - Συνδρομή: Η Βιβλιοθήκη της Νεοελληνικής Λογοτεχνίας περιελάμβανε, σε συνέχειες, τη μελέτη του Ηλ. Βουτιερίδη «Η Νεοελληνική Λογοτεχνία. Η αρχή της και οι σταθμοί της». Η μελέτη, χωρίς να ολοκληρωθεί (έφθασε μέχρι τη σ. 128), κάλυψε, σε δύο μέρη, την περίοδο πριν και μετά την Άλωση, από τα δημοτικά τραγούδια του ακριτικού κύκλου μέχρι το *Θαυατικό της Ρόδου* και τα «ηθικά, θρησκευτικά στιχουργήματα». Το Δελτίο κυκλοφορούσε μαζί με τη Βιβλιοθήκη της Νεοελληνικής Λογοτεχνίας. Τιμή τεύχους δεν αναγράφεται, διότι η διάθεσή του γινόταν μόνο με συνδρομή, σε ενιαία τιμή μαζί με τα «τεύχη» της Βιβλιοθήκης. Στη συνδρομή περιλαμβάνονται Δελτίο και Βιβλιοθήκη.

Συνεργάτες

Ποίηση

Κ[ούζης]; Π[αναγιώτης];

Λασκαράτος Ανδρέας

Τετσοτής Γ.

Λογοτεχνική κριτική

Πολυλάς Ι.

Στάης Εμμανουήλ

Βιβλιοκρισίες, σημειώματα

Βουτιερίδης Ηλίας Π.

Διάφορα

Βουτιερίδης Ηλίας Π.

Πάλλης Αλέξιος

Bartholdy J. L. S.

Το Δελτίο γράφεται εξ ολοκλήρου από τον Ηλία Π. Βουτιερίδη και περιλαμβάνει άρθρα, βιβλιοκρισίες, σημειώματα κτλ. Τα ονόματα που εμφανίζονται στον πίνακα συνεργατών οφείλονται στην απόφαση του εκδότη να αναδημοσιεύει σε κάθε τεύχος κείμενα παλαιότερων συγγραφέων. Το μεγαλύτερο μέρος κατέχουν οι βιβλιοκρισίες. Μεταξύ άλλων κρίνονται:

Ὁ κ. Ἡλ. Βουτιερίδης

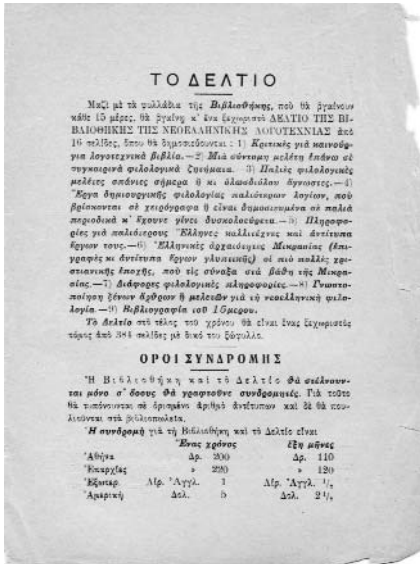
η ποιητική συλλογή του Ι. Οικονομίδη *Ὀλεθροί* (επαινείται για την αντιπολεμική ιδεολογία της, τον καλοδοκούμενο στίχο και την καλή χρήση της δημοτικής) και η συνεργατική συλλογή ερωτικών ποιημάτων και πεζών ποιημάτων των Γιάννη Τρίκη (= Ι. Φίτσιου) και Γιάννη Πολίτη *Αγάπες ψεύτικες*: πρόκειται για μια καλαίσθητη έκδοση, εικονογραφημένη με σκίτσα του Νίκου Ε. Καστανάκη, στην οποία επισημαίνονται η απλή και φυσική έκφραση αλλά και ένας «περίσσος αισθηματισμός». Κρίνονται, επίσης, οι συλλογές παιδικών διηγημάτων της Γαλάτειας Καζαντζάκη *Το Αρχοντόπουλο* και της Ιουλίας Δ. Δραγούμη *Στην ψυχή του άλλου* («ιστορίες μικρές, όμορφες, ψυχολογημένες, που έχουνε κάτι του παραμυθιού, μα και πολλή αλήθεια και πραγματικότητα. Σκοπός τους είναι να διδάξουνε το παιδί να μη κακομεταχειρίζεται και να μη τυραγνάει τα ζώα· και να μη είναι κακό στους όμοιούς του»). Για το βιβλίο *Παύλος Μελάς: Βιογραφία από Διηγήσεις, Αναμνήσεις, Γράμματα δικά του και άλλων*, ο Βουτιερίδης υπογραμμίζει τη διπλή υπόσταση της βιογραφίας: αφενός, την ιστορική σημασία της και, αφετέρου, τη λογοτεχνική αξία της (το βιβλίο «σε πολλές μεριές γίνεται λυρικό [...] γεμάτο άδολο πάθος», «διαβάζεται σαν γοητευτικό μυθιστόρημα, σαν όμορφη διήγηση της ζωής ενός ανώτερου ανθρώπου»).

Με την εκτενή βιβλιοκρισία της μελέτης του Ψυχάρη *Κωστής Παλαμάς*, ο Βουτιερίδης παρεμβαίνει στις κλονισμένες σχέσεις των δύο ανδρών, παίρνοντας το μέρος του ποιητή. Ο Βουτιερίδης θεωρεί ότι η κριτική του Ψυχάρη «γράφηκε μόνο από πείσμα, για να μην ειπούμε από κακία», ότι φανερώνει τον εγωκεντρισμό του (ο Ψυχάρης θύμωσε, λέγει, γιατί ως μόνος Έλληνας άξιος για το βραβείο Νόμπελ θεωρούνταν όχι αυτός αλλά ο Παλαμάς), τον χαρακτηρίζει μικρολόγο και κουτοπόνηρο, και, κυρίως, επισημαίνοντας μερικά από τα γλωσσικά ολισθήματά του, τον ελέγχει για μειωμένη γνώση της γλώσσας («δεν ξέρει τη λαϊκή γλώσσα, ότι η φρασεολογία του είναι γεμάτη γαλλισμούς [...] ολότελα καθαρευουσάνικη»). Σε άλλη βιβλιοκρισία του κρίνει αρνητικά το φυλλάδιο του Γ. Ν. Χατζιδάκη *Διατί είμαι μεν δημοτικιστής, αλλά δεν γράφω την δημοτικήν*, τον οποίο χαρακτηρίζει ειρωνικά «καθαρευουσιάνο γλωσσολόγο ... δημοτικιστή». Επικρίνει επίσης το βιβλιαράκι του Ι. Φράγκου *Κριτικά σημειώματα* ως άστοχα υπερβολικό στην αξιολόγηση του Καβάφη, του Βουτυρά και του Νικολαΐδη. Τέλος, επαινεί το βιβλίο του Ι. Μ. Παναγιωτόπουλου *Γενική Ιστορία της Τέχνης*.

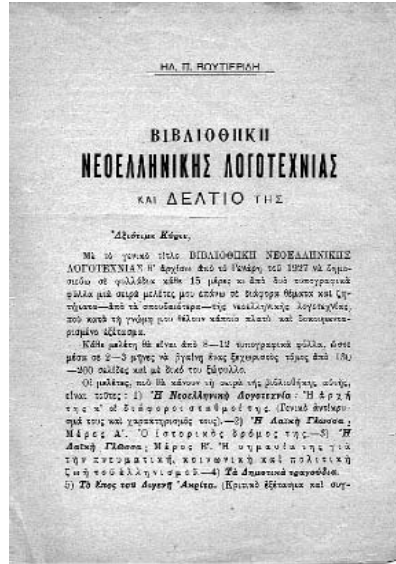
Με τις αναδημοσιεύσεις ο Βουτιερίδης ανασύρει από τη λήθη μερικά σημα-

ντικά παλαιά κείμενα, μεταξύ των οποίων συγκαταλέγονται η σολομική μελέτη του Στάη (1853) και ο πρόλογος του Πολυλά στη συλλογή δημοτικών τραγουδιών του Αντ. Μανούσου (1850).

Αξιοσημείωτη είναι επίσης η εικονογραφημένη περιγραφή διάσπαρτων ελληνικών αρχαιοτήτων (επιτύμβιων πλακών κ.ά.) που είδε το 1921 ως ανταποκριτής εφημερίδας στο πολεμικό μέτωπο της Μικράς Ασίας (οι περισσότερες στο αρμένικο νεκροταφείο του Αφιόν Καραχισάρ). Τέλος, από διάφορα ξένα περιοδικά αντλεί και σχολιάζει πληροφορίες με ελληνικό ενδιαφέρον (μια βιβλιοκρισία για το βιβλίο της Αγγελικής Χατζημιχάλη *Ελληνική Λαϊκή Τέχνη: Σκύρος*, τη γαλλική μετάφραση του *Αχιλλέα* του Λ. Ραζέλου από τον Α. Παρθένη κ.ά.).

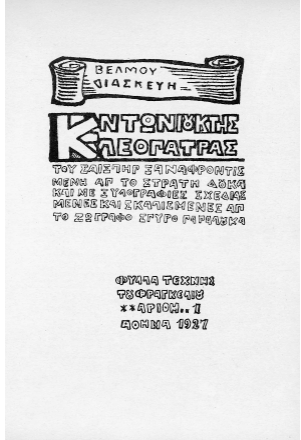

Διαφημιστικό μονόφυλλο
(Αρχείο Π. Ηλ. Βουτιερδίδ)

Διαφημιστικό μονόφυλλο
(Αρχείο Π. Ηλ. Βουτιερδίδ)

1927.2

ΤΙΤΛΟΣ	ΦΥΛΛΑ ΤΕΧΝΗΣ ΤΟΥ ΦΡΑΓΚΕΛΙΟΥ	
ΥΠΟΤΙΤΛΟΣ	–	
ΕΚΔΟΤΗΣ	Νίκος Βέλμος	
ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ	Νίκος Βέλμος	
ΤΟΠΟΣ ΕΚΔΟΣΗΣ	Αθήνα, Πολυκλείτου, Στοά Δα- γκλή	
ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟ	Γιάννη Καρανάσου, Πολυκλείτου, Στοά Δαγκλή	
ΤΣΙΓΚΟΓΡΑΦΕΙΟ	Βαγγέλη Χαλκιοπούλου	
ΔΙΑΡΚΕΙΑ	Αρχές 1927-1931	
ΜΕΓΕΘΟΣ	Δώδεκα τεύχη, σ. 24 ή 32 έκαστο	
ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΤΗΤΑ	Άτακτη	
ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ	28×20 εκ., δίσηλο	
ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΣΗ	Προσωπογραφίες, πίνακες, σκίτσα	
ΤΙΜΗ ΤΕΥΧΟΥΣ	25 δρχ. (τχ. 1-2, 6) 50 δρχ. (τχ. 3- 4, 7-8) 75 δρχ. (τχ. 5) 100 δρχ. (τχ. 9-10)	
ΣΥΝΔΡΟΜΗ	–	
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΕΣ	*BB (τχ. 4-6), *ΔΒΘ (τχ. 1-3), ΕΒΕ (τχ. 5, 7), *ΕΛΙΑ (τχ. 3, 6- 8), ΒΕΒ (τχ. 3, 5-8, 10), *ΓΖ (τχ. 2, 3, 6-8, 10)	
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	Νίκος Λογοθέτης, «Αναζητώντας τον Νίκο Βέλμο. Ο Βέλμος και τα Φύλλα Τέχνης του Φραγκέλιου», <i>Επιλογές</i> 11 (Πάσσα 2000) 27-62	

Διάρκεια - Μέγεθος: Η έκδοση του τχ. 12 αναγγέλθηκε στο περ. *Νέα Εστία* (9, 1931, 1287) ως εξής: «“Παλιά Αθήνα”, έκδοση Ασύλου Τέχνης, (Φύλλα Τέχνης του “Φραγκελίου” αρ. 12). Κείμενο Ν. Βέλμου, εικόνες της παλιάς Αθήνας, χαλκογραφίες, φωτογραφίες και σκίτσα διαφόρων ζωγράφων. Μέγα σχήμα, χαρτί πολυτελείας, σελίδες 240». Όμως το τεύχος αυτό, όπως και τα τεύχη 9 και 11 δεν βρέθηκαν.

Στα τεύχη που είδαμε (1-8, 10) δεν αναγράφεται χρονολογική ένδειξη της έκδοσής τους. Από πληροφορίες του Φραγκέλιου και από εσωτερικές ενδείξεις των σημειωμάτων προκύπτουν οι εξής χρονολογίες: τχ. 1 (Φεβρ. 1927), 2 (26 Μαρτ. 1927), 3 (Ιούν. 1927), 4 (Σεπτ. 1927), 5 (Νοέμ. 1927), 6 (Ιαν. 1928), 7 (Μάιος 1928), 8 (Ιούν. 1928), 9 (Οκτ. 1928), 10 (Ιαν. 1929), 11 (Ιούν. 1928), 12 (1931). Το μέγεθος των τευχών ποικίλλει από τις 24 έως τις 32 σελίδες έκαστο, εκτός από το τχ. 12 που είχε 240 σελίδες.

Τιμή: Στις εσωτερικές σελίδες του Φραγκέλιου καταγράφεται η τιμή δύο τόμων του περιοδικού που κυκλοφόρησαν μαζί με τεύχη από τα Φύλλα Τέχνης: 200 δρχ. ο τόμος του 1928 με τα τχ. 1-3 των Φύλλων Τέχνης· 450 δρχ. ο τόμος του 1928, δεμένος, μαζί με τα τχ. 1-6 των Φύλλων Τέχνης.

Βιβλιοθήκη: Στο αντίτυπο της ΔΒΘ, τα τχ. 1-3 είναι δεμένα μαζί με το Φραγκέλιο. Στο αντίτυπο της ΒΒ, το τχ. 4 έχει έξι φύλλα κομμένα.

Συνεργάτες

(των τχ. 1-8, 10)

Ποίηση

Αλεξίου Λευτέρης
Δρίβας Α.
Ρώτας Βασίλης
Σταμπολής Γ.
Σαΐξητηρ

Θεατρικό έργο

Σαΐξητηρ (Νίκος Βέλμος και Στρατής Δού-
κας)

Βιογραφικά σημειώματα

Βέλμος Νίκος

Στοχασμοί

Μπετόβεν

Αλληλογραφία

Βέγκελερ (στον Μπετόβεν)
Μπετόβεν (στον Βέγκελερ)

Δοκίμια, μελέτες

Βέλμος Νίκος
Παπατσώνης Τ.
Σφακιανάκης Κώστας

Γκυγιώ
Μπαιλαίγκ Καμίλλος
Σοπενχάουερ

Εικαστικά έργα

Βρεττός Άγγελος
Γαλάνης (και Galanis)
Δούκας Στρατής
Θεοδωρόπουλος Άγγελος
Θεοδοκόπουλος Δομήνικος
Καραλής Ι.
Νικολούδης Φώτης
Παπαλουκάς Σπύρος
Χαλεπάς

Εικαστική κριτική

Βέλμος Νίκος (και β.)
Γαλάνης
Δρίβας Αναστάσιος
Θεοδωρόπουλος Άγγ.
Θεοδοκόπουλος Δομήνικος
Ρωμανός Γιόχαν
Gaborj George (διασκευή Κ. Σύρου)

Σημειώματα, σχόλια

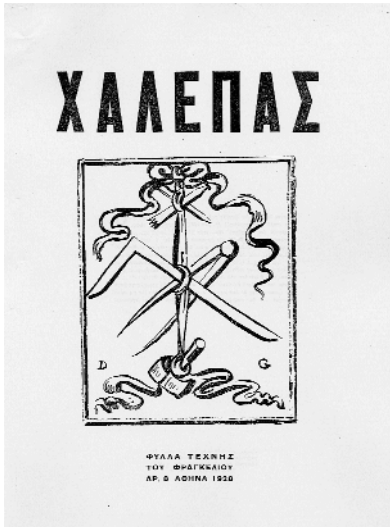
Βέλμος Νίκος
Δούκας Στρατής

Παράλληλα με το περιοδικό *Φραγκέλιο* (βλ. λήμμα) κυκλοφορούσαν αυτόνομα τα *Φύλλα Τέχνης του Φραγκέλιου*, μια περιοδική έκδοση που ήταν αφιερωμένη αποκλειστικά σε ένα κάθε φορά θέμα, συνήθως από τον χώρο της εικαστικής δημιουργίας, συναφές με τις δραστηριότητες του Ασύλου Τέχνης. Ο Βέλμος φέρεται υπεύθυνος όχι μόνο για την επιλογή των θεμάτων αλλά και για τη σύνταξη μεγάλου μέρους κάθε τεύχους, όπου εκφράζει τις απόψεις του για την τέχνη και προβάλλει καλλιτέχνες που εκπροσωπούν τον «ελληνικό ρυθμό» και τη γνήσια λαϊκή τέχνη.

Αρχικά ο Βέλμος φιλοδοξούσε να εκδίδει ένα τεύχος κάθε μήνα και, σύμφωνα με σημειώματά του στο *Φραγκέλιο*, είχε σκοπό να συμπεριλάβει ποικίλα θέμα-

τα, όπως: τον ζωγράφο Πολυχρόνη Λεμπέση, τον Π. Αραβαντινό, τις βουλγάρικες μπαλάντες, τα σονέτα του Shakespeare σε μετάφραση του Τ. Παπατσώνη και το *Όπως αγαπάτε* σε διασκευή δική του, τα τραγούδια της Μ. Desbordes-Valmore σε μετάφραση του Α. Μελαχρινού, μια αισθητική μελέτη του R. Tagore, τα πεζοτραγουδά του Στρατή Δούκα, τη *Μαρία Μαγδαληνή* του Fr. Hebbel σε μετάφραση του Θωμά Οικονόμου κ.ά.

Το πρώτο τεύχος περιλαμβάνει το έργο του Shakespeare *Αντώνιος και Κλεοπάτρα*, σε διασκευή του Βέλμου (είχε εκδοθεί το 1924) «ξαναφροντισμένη» από τον Στρατή Δούκα, με ξυλογραφίες φιλοτεχνημένες από τον ζωγράφο Σπύρο Παπαλουκά. Το δεύτερο τεύχος είναι αφιερωμένο στον Μπετόβεν, τον συνθέτη που θαύμαζε ο Βέλμος, με αφορμή τα 100 χρόνια από τον θάνατό του (1827), και κοσμείται στο εξώφυλλο από ένα χαρακτηριστικό του αρχιτέκτονα Φώτη Νικολούδη· περιλαμβάνει στοιχεία για τη ζωή και το έργο του μουσικού: μια σύντομη βιογραφία του, αποσπάσματα από την αλληλογραφία του (κυρίως με τον

παιδικό φίλο του Fr.-G. Wegeler) και από ομιλίες του, στοχασμούς του πάνω στη μουσική, ποιήματα για τον Μπετόβεν. Ο Σοπενχάουερ επισημαίνει ότι το έργο του Μπετόβεν φανερώνει την εσωτερικότερη ουσία του κόσμου, ο Τ. Παπατσώνης, σε δοκίμιο φιλοσοφικού στοχασμού, χαρακτηρίζει τα έργα του θεία δώρα και ο μουσικολόγος Κώστας Σφακιανάκης πιστεύει ότι η μουσική του Μπετόβεν, που συνέλαβε και εξέφρασε το μυστήριο του κόσμου, φανερώνει έντονη υποκειμενικότητα, στοχασμό, ανάταση, ορμητικό πάθος για το άγνωστο, καημό της ζωής.

Το τρίτο τεύχος, αφιερώμα στον Θεοτοκόπουλο, περιλαμβάνει σύντομη βιογραφία και δεκατρία έργα του (ανάμεσά τους και κάποια από τα «πιο σημαντικά έργα» του ζωγράφου): αυτοπροσωπογραφία, Λαοκόων, Βάπτιση, Γεσθημανή, Γολγοθάς, Τολέδο κ.ά. Δύο τεύχη (4 και 6) είναι αφιερωμένα στους «Ασπούδαχτους ζωγράφους». Το τεύχος 4 δημοσιεύει επτά έργα φιλοτεχνημένα από τον Βέλμο: πρόκειται για σκίτσα που απεικονίζουν ανθρώπους του μόχθου και του περιθωρίου. Το τεύχος 6 περιλαμβάνει οχτώ ολοσέλιδα έργα του Στρατή Δούκα και έξι σκίτσα του Ι. Καραλή. Στο σημειώμά του ο Βέλμος εκφράζει την άποψη ότι ο λαός, αν και κοιμισμένος από τη δυστυχία, έχει μέσα του τον αληθινό ρυθμό της τέχνης και ότι τα περισσότερα λαϊκά έργα περικλείουν τα μεγάλα νοήματα της ζωής και της τέχνης. Για τον Δούκα υποστηρίζει ότι «ποτέ δεν θα φτάσει ως τεχνίτης κείνα που σκέφτεται και λέει· μα και ποτέ σε ό,τι γράφει ή και σ' ό,τι κάνει, δε θα βρεις πράγμα που δεν περικλείνει σοφία».

Στο τεύχος 5 δημοσιεύτηκαν οχτώ ξυλογραφίες του Άγγελου Θεοδωρόπουλου. Ο Βέλμος τονίζει τη μεγάλη αξία του καλλιτέχνη, που «βάλθηκε να εκφράσει τ' ανθρώπινα συναισθήματα μ' ένα απ' τα πιο δύσκολα κι αγάριστα μέσα [εννοεί την ξυλογραφία] και μάλιστα με το πιο περιφρονημένο στις μέρες που την άρχισε».

Το τεύχος 7 αποτελεί μια από τις πρώτες ολοκληρωμένες παρουσιάσεις του Γαλάνη στο ελληνικό κοινό. Ο Γιόχαν Ρωμανός δηλώνει τον θαυμασμό του για τα αττικά τοπία του Γαλάνη και τον χαρακτηρίζει «ιδεώδη σχεδιαστή», που έχει «γραμμική καθαρά ελληνική, γεμάτη παλμό». Στο άρθρο του Γάλλου τεχνοκριτικού George Gabory επισημαίνεται η επίδραση του πλαστικού πνεύματος στο έργο του και η προτίμηση του σχεδίου και των μορφών έναντι του χρώματος· ο Gabory εξαιρεί τα πορτρέτα του και υπενθυμίζει την άποψη του ίδιου του καλλιτέχνη, ότι «στο πορτρέτο φαίνεται ο ζωγράφος, και μ' αυτό δείχνεται το μέτρο της αξίας του καλλιτέχνη». Ο Δρίβας θεωρεί ότι το έργο του Γαλάνη «είναι μεγάλο υπόδειγμα καθαρής δημιουργίας». Τα κείμενα συνοδεύονται από αναπαραγωγές έργων του Γαλάνη, φωτογραφίες των γονιών του και δικές του σε παιδική ηλικία.

Το τεύχος 8 είναι αφιερωμένο στον γλύπτη Χαλεπά. Περιλαμβάνει ένα έργο του Γαλάνη και ένα έργο του Άγγελου Θεοδωρόπουλου, καθώς και δώδεκα ολοσέλιδα έργα του Χαλεπά, την αυτοπροσωπογραφία του και φωτογραφίες του. Σύμφωνα με τον Βέλμο, «ποτές χέρι καλλιτέχνη δε χάραξε την εποχή του και τον πόνο της, τόσο χαρακτηριστικά και τόσο βαθιά τεχνικά, πάνω σ' ένα παλιόχαρτο». Σε δύο σελίδες συγκεντρώνονται «λόγια και στοχασμοί του κόσμου για το έργο του Χαλεπά». Σύντομες κρίσεις για τον καλλιτέχνη εκφράζουν οι: Μίχος Γκιώνης, Μ. Βιτσώρης, Γιόχαν Ρωμανός, Δ. Ν. Ροδοκανάκης, Ν. Μαζαράκης, Γ. Νάζος, Γ. Λαμπρίδης, Ντίνο Μπέη, Κλέων Παράσχος, Μήτσος Δειλινός, Ειρήνη η Αθηναία και Αμύντας. Εκτενέστερες είναι οι κρίσεις του Αν. Δρίβα, του Άγγ. Θεοδωρόπουλου και του Γαλάνη. Από τις απόψεις που διατυπώνονται ξεχωρίζω αυτήν του Παράσχου: «Μια τόλμη πρωτογενής στη σύλληψη και στη σύνθεση, κάτι το ταραγμένο, το συνεσπασμένο, το ανήσυχο στις γραμμές και στην έκφραση, μια οδύνη, κάτι το πονεμένο και τραγικό που είναι αδύνατον να αφήσουν ασυγκίνητο και τον ψυχρότερο θεατή, να τι έχουν τα σκίτσα του Χαλεπά».

Στο τεύχος 10 τυπώνονται φωτογραφίες γύψινων προπλασμάτων του Βρεττού, σχέδια του Γιόχαν Ρωμανού και ένα σημείωμα του Βέλμου για τη μνημειακή τέχνη γενικά και ειδικότερα για την έκθεση μνημείων του Βρεττού, όπου επισημαίνεται η

Δ. Γαλάνη, Το παιδί με το ξύλινο άλογο

«καθαρά ελληνική κι αισθητική γραμμή» του γλύπτη και δηλώνεται ο θαυμασμός του Βέλμου.

Για την παρουσίαση των τευχών 9, 11 και 12 στηρίζομαστε στις πληροφορίες του Λογοθέτη (σ. 50-62). Τα «Σατιρικά πορτρέτα του Αρχιτέκτονα Χ» (τχ. 9) περιλαμβάνουν «σατιρικά πορτρέτα αρχιτεκτόνων, εργολάβων, βυζαντιομανών, καλλι-

Άγγ. Θεοδορόπουλος, Ξυλογραφία

τεχνών και πολιτικών φιλοτεχνημένα από τον αρχιτέκτονα Κ. Παπαδάκη, τα οποία ο Βέλμος εξέθεσε στο Άσυλο Τέχνης». Το τεύχος 11 είναι αφιερωμένο στη ζωγράφο Αθηνά Ταρσούλη και στα σχέδιά της από την παλιά Αθήνα. Τέλος, ειδική περίπτωση αποτελεί το πολυσέλιδο βιβλίο υπό τον τίτλο *Παλιά Αθήνα* και υπό-τιτλο «Η Αθήνα όπως ήταν επί Τουρκοκρατίας μέχρι ανεξαρτησίας, με τ' αρχαία και ρωμαϊκά μνημεία της, με τις βυζαντινές εκκλησίες της, τις αγορές της, το λαό και τους αρχόντους του, και τους

Τούρκους δυνάστες με τους Βοεβόδες τους και τα τζαμιά τους, όπως τα είδαν οι ξένοι περιηγηταί του 18ου και 19ου αιώνα»· εκδόθηκε ως τεύχος 12 το 1931, ένα χρόνο μετά τον θάνατο του Βέλμου, με τη φροντίδα του Στρατή Δούκα και περιείχε πλούσιο εικονογραφικό υλικό χωρισμένο σε διάφορες ενότητες (στις οποίες προτάσσονταν σύντομα σημειώματα του Βέλμου): προσωπογραφίες ιστορικών προσώπων, αρχαία μνημεία, βυζαντινές εκκλησίες, η φραγκοκρατία, η ζωή των Ελλήνων, η ζωή των Τούρκων, η Αθήνα μετά την ανεξαρτησία, η παλιά Αθήνα όπως σώζεται σήμερα.

Προσωπογραφίες: Γαλάνης Δ., Θεοδοκόπουλος Δ., Χαλεπάς Γ., Beethoven L. von, Shakespeare W.